

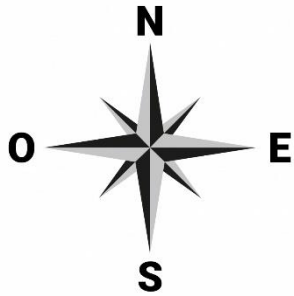
**L'ART ROMÀNIC A LES VALLS D'ANDORRA
HISTÒRIA DE L'ARQUITECTURA I ESTUDI DE LES PINTURES 1200 DEL'ESGLÈSIA
ARXIPRESTAL DE SANT ESTEVE D'ANDORRA LA VELLA**

**Treball conjunt de
Joaquima Baldrich Llorc
Pilar Cortadella Lope
Maria Creu Nadal Clua**

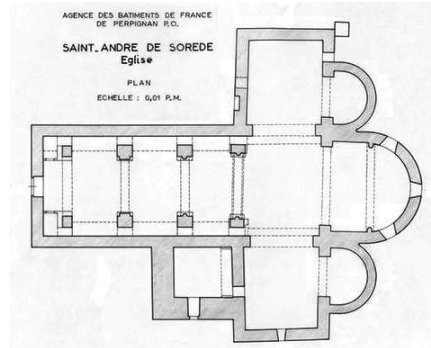
Curs 2022-2023 del Campus de l'Experiència de la Universitat
Internacional de Catalunya

Andorra la Vella, 24 de Maig del 2023

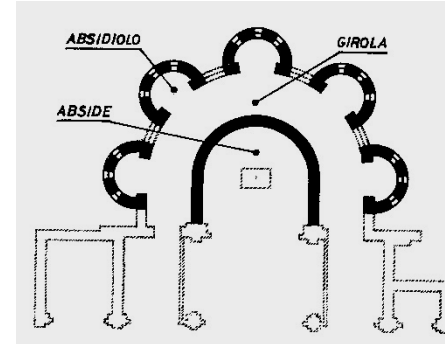
Elements comuns de l'Art Romànic

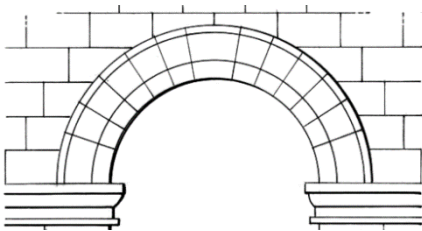
Orientació del temple a l'est, mirant a Jerusalem.

En esglésies gran, la planta en forma de creu llatina i la volta de canó.

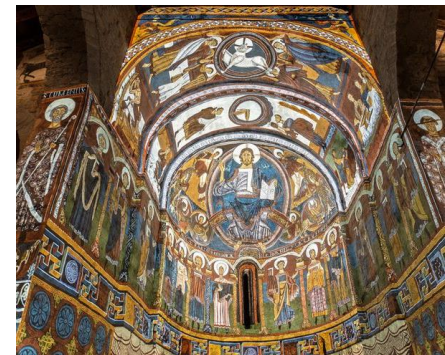
L'absis i absidioles.

L'arc de mig punt.

Els materials: pedra tallada en carreus.

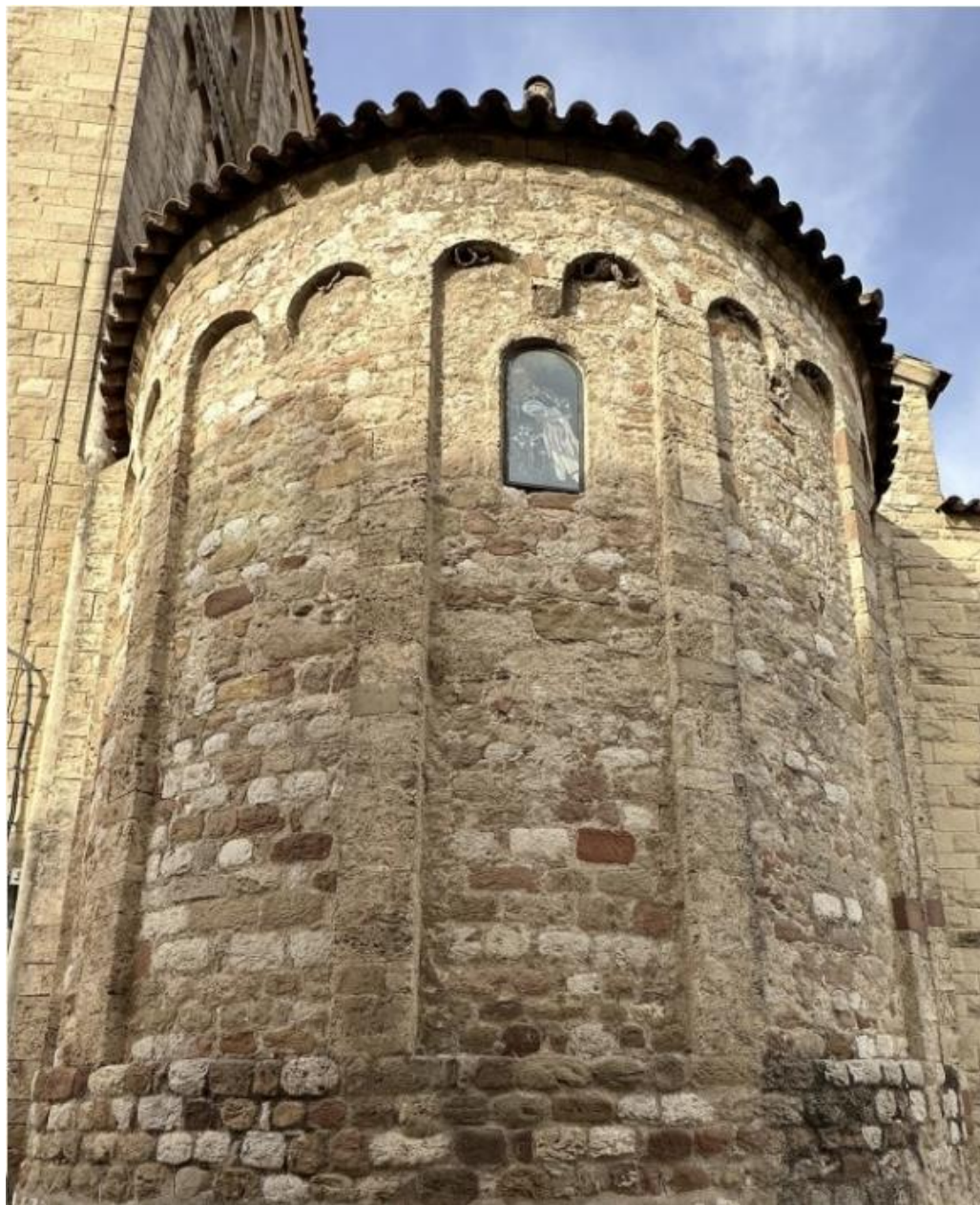
Pintures al fresc.

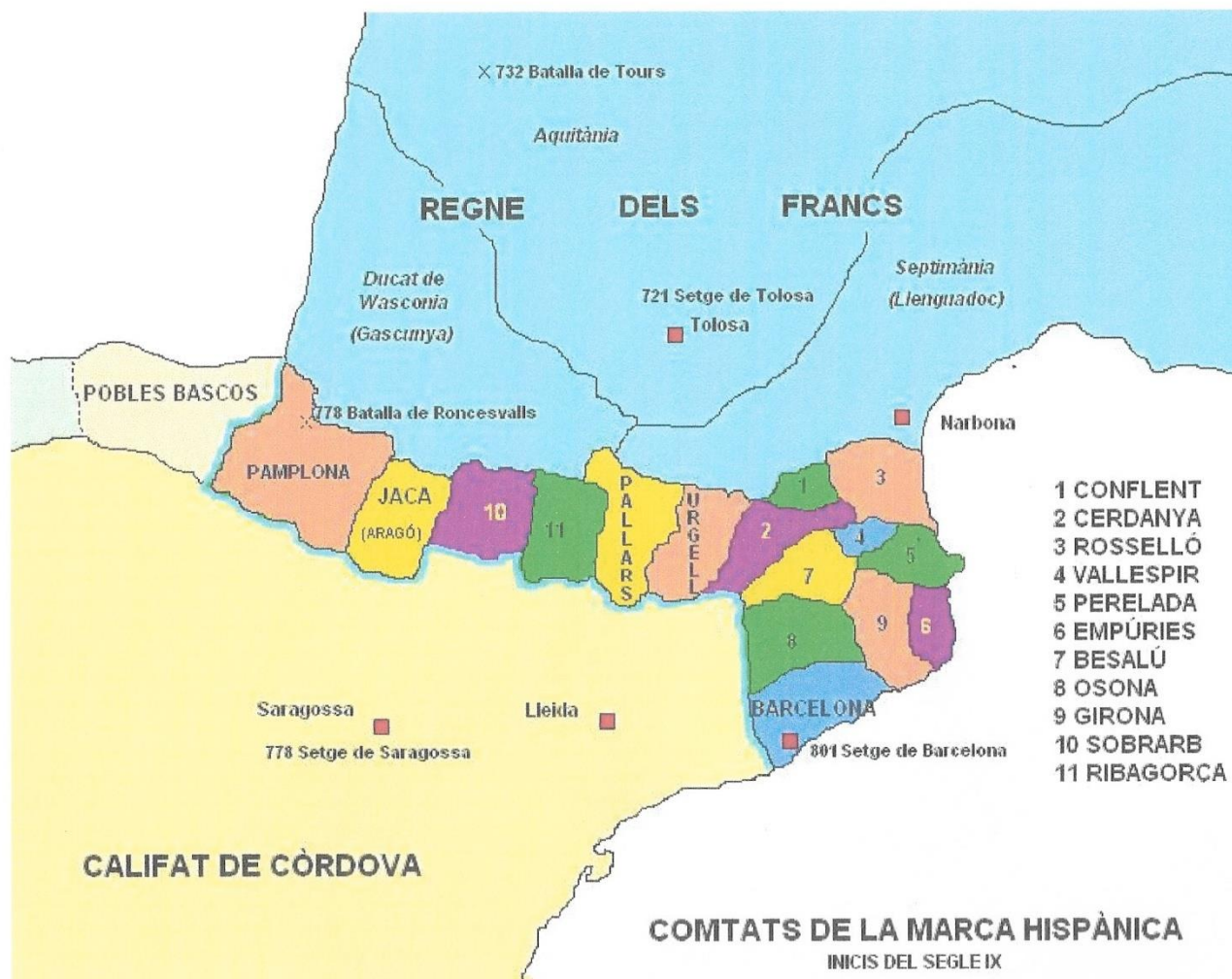
Raons per a la unitat en l'Art Romànic

- L'anunci de la fi del món l'any 1000, en el llibre de l'Apocalipsi de l'apòstol Joan.
- L'expansió monàstica, arran del monestir de Cluny, amb el retorn de la vida austera.
- Les peregrinacions a llocs sants.
- La devoció a les relíquies.

Església arxiprestal de Sant Esteve

Sant Cerni de Tavèrnoles exemple de l'art romànic primitiu

Romànic Andorrà
campanar torre - campanar d'espadanya

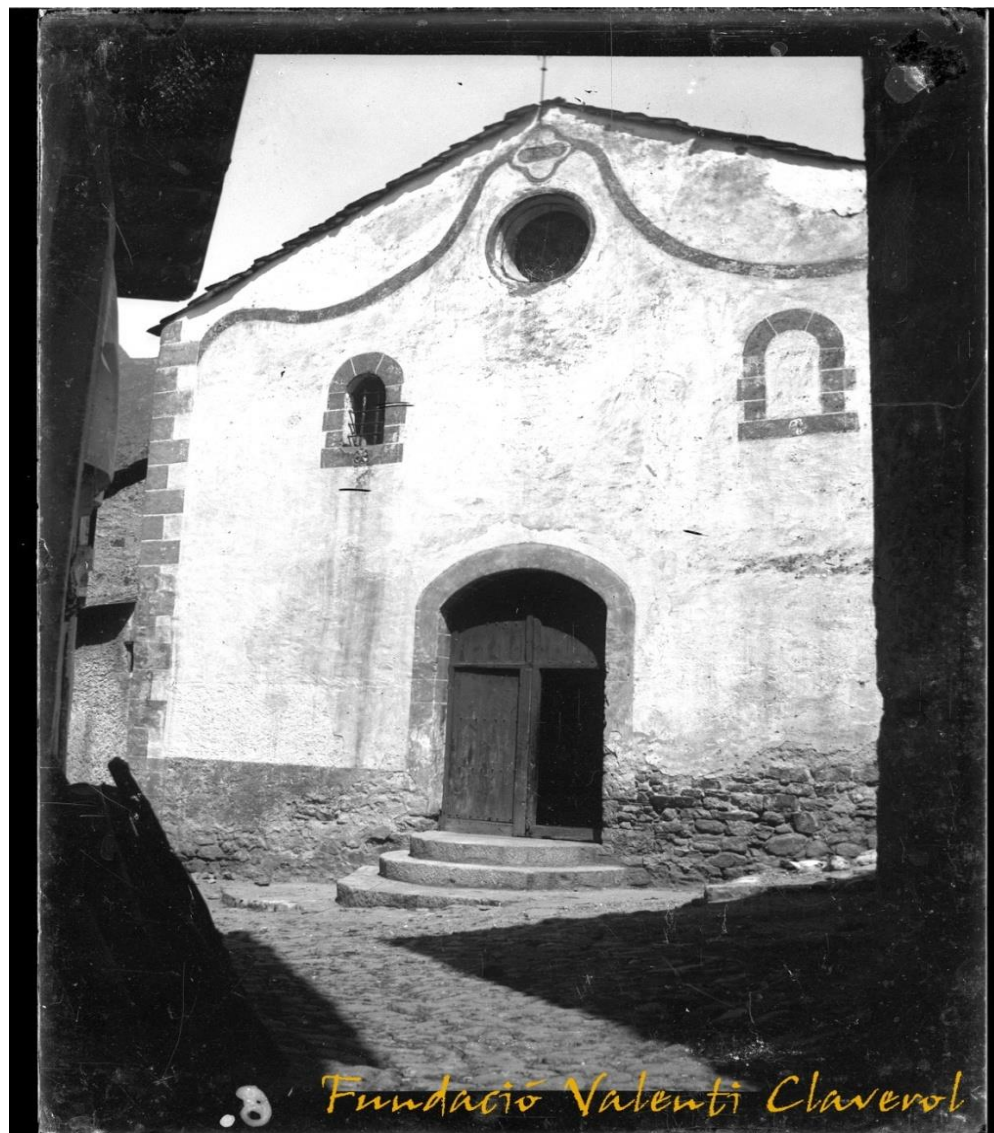
Església arxiprestal de Sant Esteve

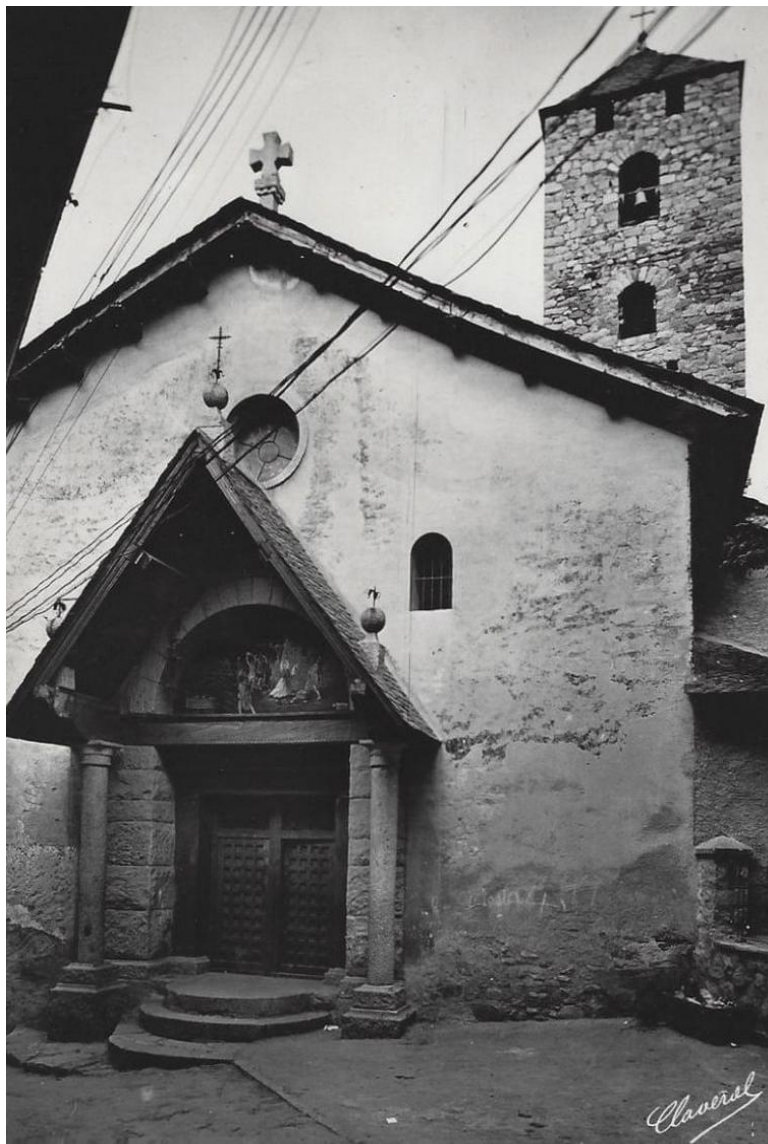
Sant Esteve d'Andorra la Vella vista des de l'actual Plaça Benlloch any 1916 (foto Josep Salvany ANA fons 22)

Església de Sant Esteve D'Andorra la Vella 1935

Entrada primitiva abans la reforma del 1940

Reforma a l'any 1940 per Puig i Cadafalch

Projecte de Josep Brugall i Fortuny 1960

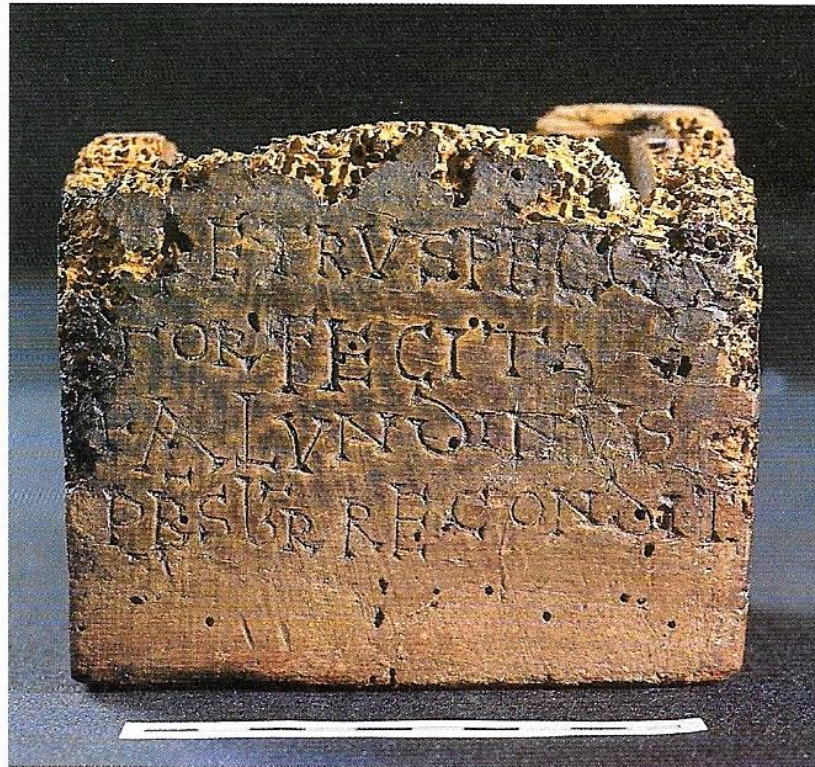

Imatge de una processó a l'antic cementiri

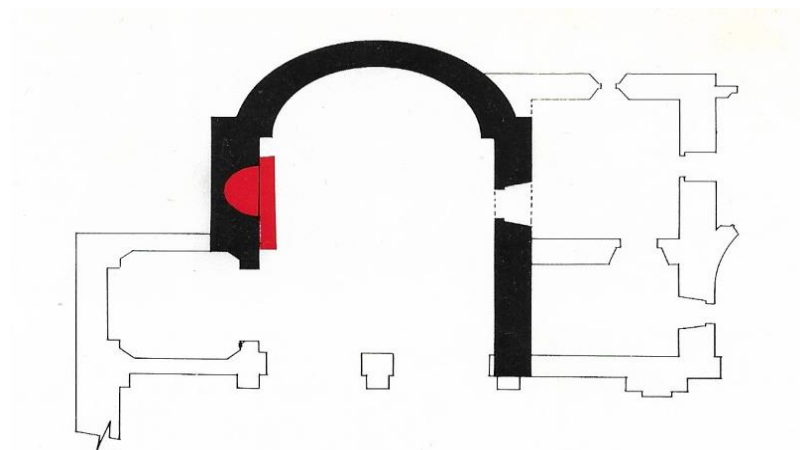

Imatge del començament de la remodelació del 1960

Sant Esteve d'Andorra la Vella. Lipsanoteca procedent de l'església, trobada durant la campanya de restauració que hi fou duta a terme l'any 1968. Data del final del segle XI o del començament del XII (foto: J.M. Ubach)

**PETRUS PECCATOR FECIT
ALUNDINUS PRESBITER RECONDIT
El pecador Pere la va fer i el prevere Alindi l'amagà**

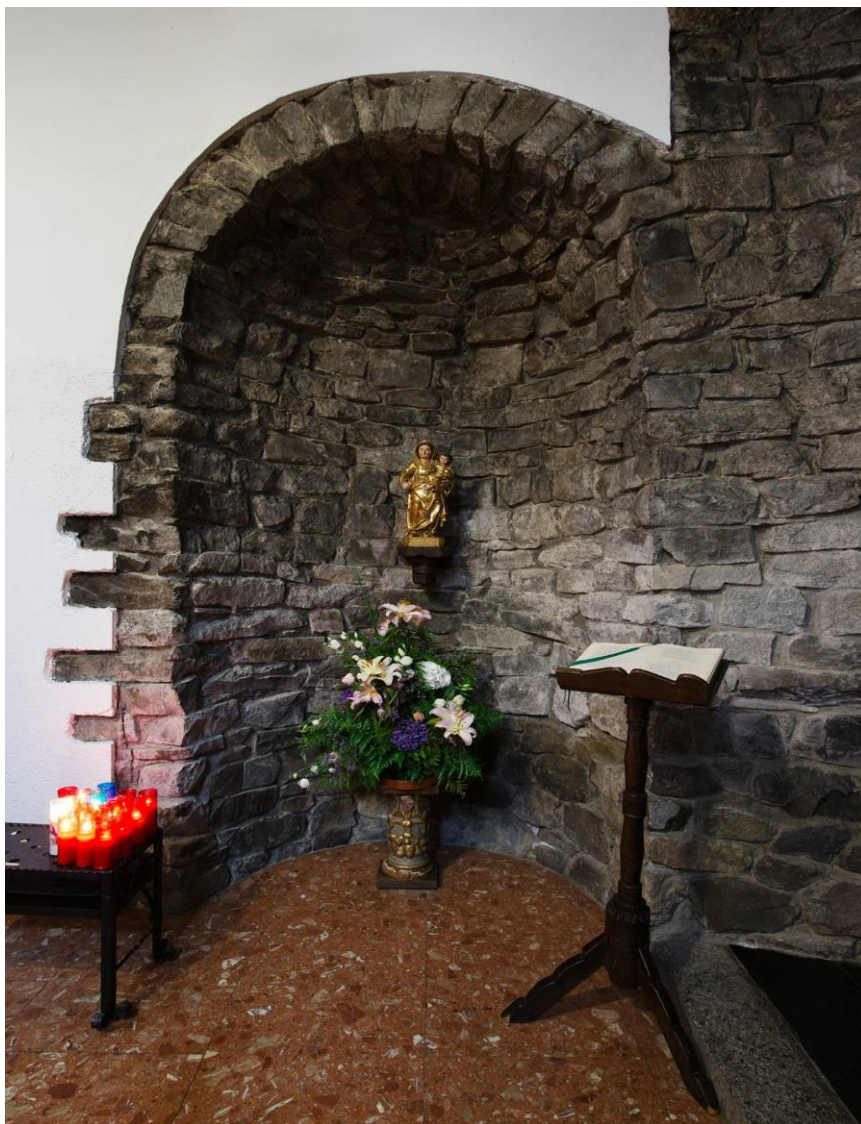

Andorra la Vella

Absis actual de la capella lateral i plànol de l'estructura conservada

Detall de la biga policromada

ABSIDIOLA DE LA CAPELLA DE SANT ESTEVE – MARE DE DEU DEL REMEI

Representació de l'evangelista Sant Lluc

Única referència documentada de les pintures de l'església de St. Esteve

“En l'església, que gaudeix de la preeminència sobre les demés del Principat Andorrà, en l'absis darrere l'altar major, poden veure-s'hi els detalls d'una composició pictòrica, demostra una representació del Pantocràtor, i més avall unes composicions que semblen exposar el Lavatori que feu Crist dels peus dels deixebles en el memorable darrer sopar, i també la traïció de Judes (...).”

Paraules de l'any 1920 del mossèn Gudiol i Conill, sacerdot, arqueòleg i historiador de l'art català (1872-1931).

**Arquitectures figurades que simbolitzen Jerusalem,
d'influència bizantina evident.**

Absidiola de Sant Esteve actualment al MNAC

Anunci a Zacaries representat a la dreta de la imatge escoltant la profecia de l'Àngel, darrera seu la figura de una dona amb cara de sorpresa. a l'esquerra de la pintura imatge de Sant Joan Baptiste

Detall de l'anunci a Zacaries

El lavatori, fragment de pintura, actualment al museu del Prado.

**Fragment de l'arrest de Jesús,
actualment en una col·lecció
particular (Bosch-Garcia).**

Detall de l'escena del bes de Judes.

La flagellació de Jesús col·lecció particular (Bosch-Garcia)

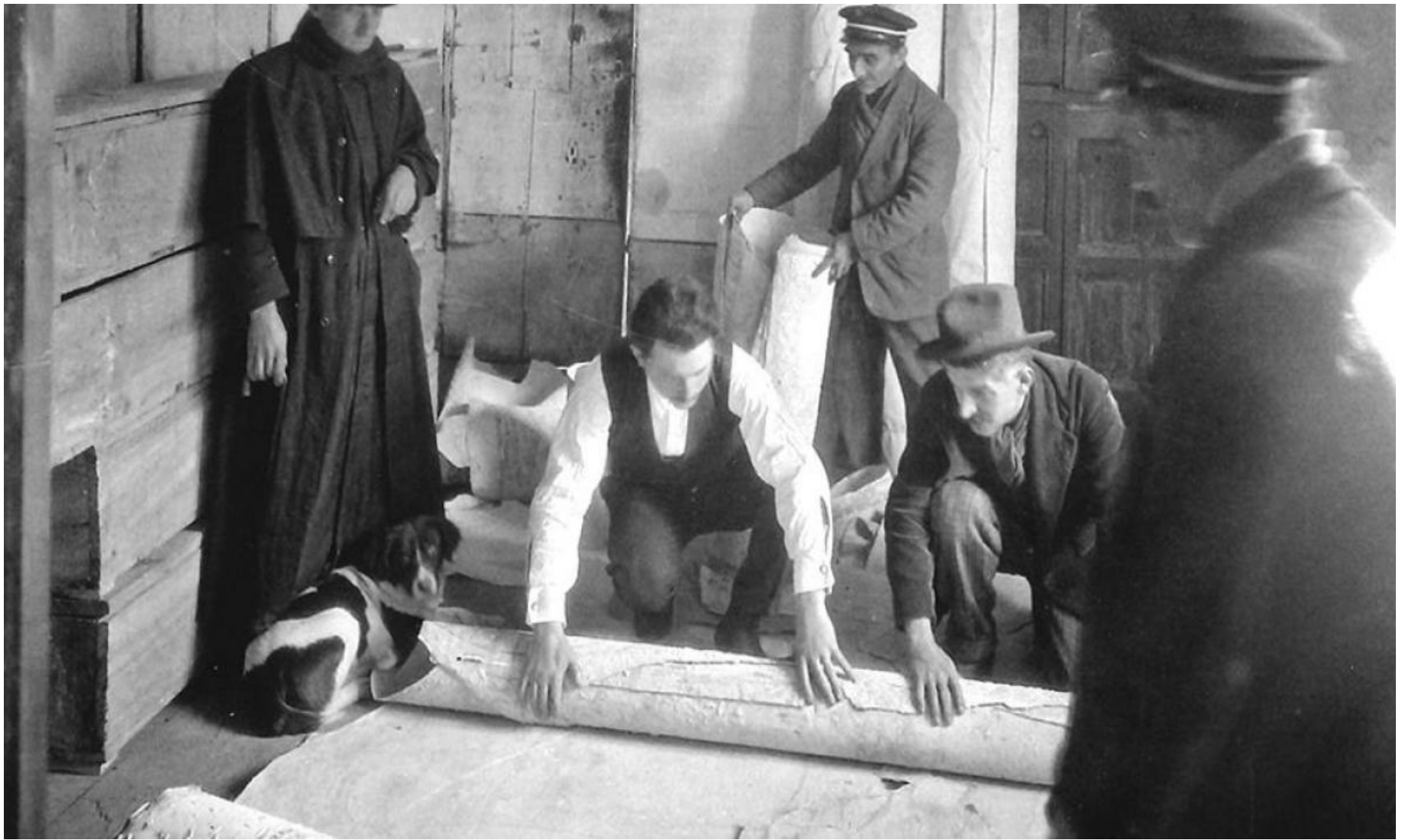

Els impropis, actualment al MNAC.

Strapo:

tècnica d'arrencament de les pintures

1. Neteja de les pintures.
2. Aplicació d'una cola soluble en aigua.
3. Adhesió de 3 capes fines de tela sobre la cola.
4. Arrencat mitjançant una espàtula, un cop seques les teles.
5. Enrotllat de la tela pel futur transport i col·locació al lloc de destí.

Els operaris enrotllen una de les pintures murals ja arrencades amb aquesta tècnica en una església romànica dels Pirineus.

Campanya d'arrencament del
1919/1923 amb Steffanoni al centre.

Dovella conservada a l'espai Columba, un dels pocs fragments de pintura mural de Sant Esteve que queden a Andorra.

Periple de les pintures

1924-1928 - L'antiquari Josep Bardolet i Soler compra les pintures al Bisbat d'Urgell.

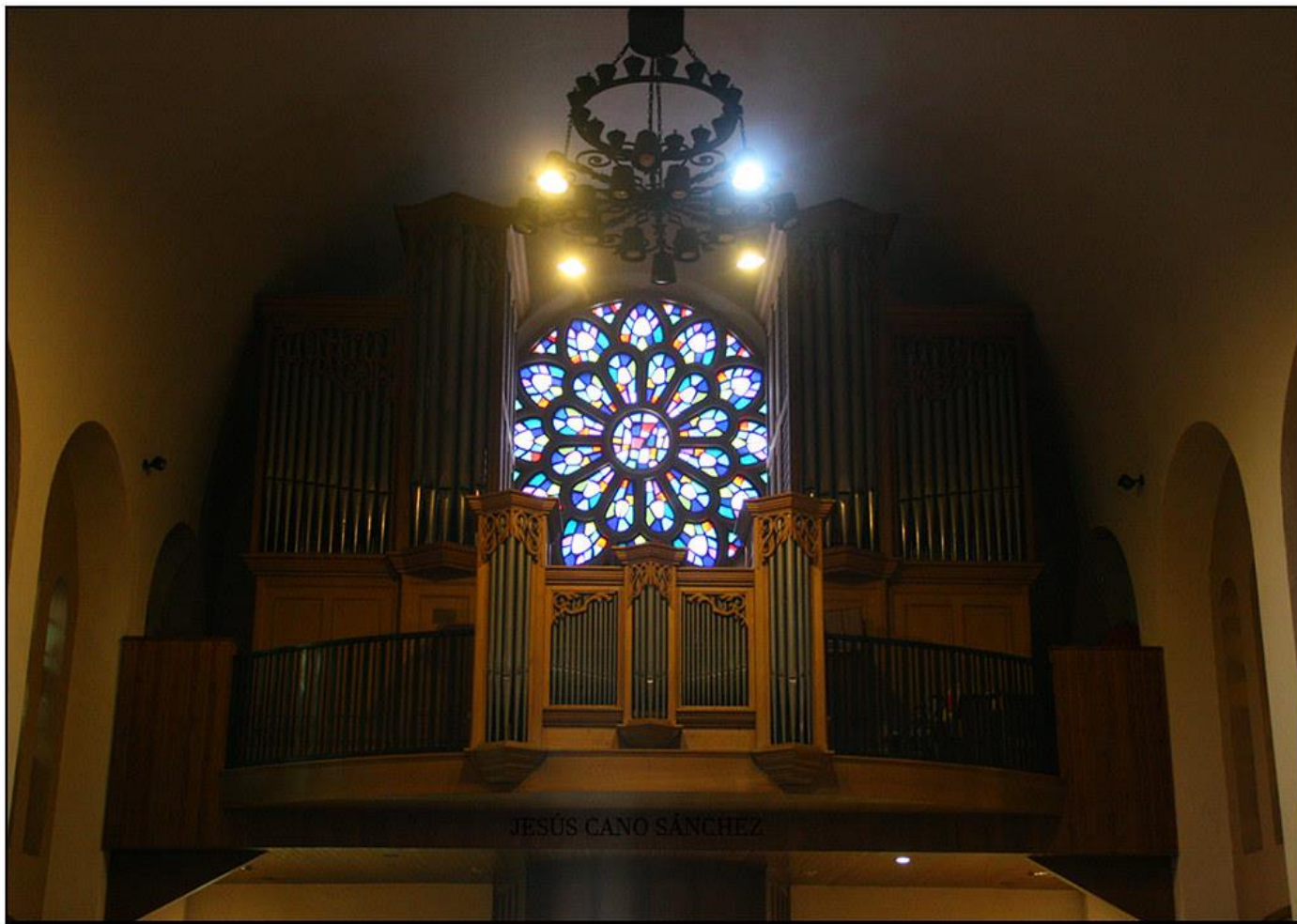
1928 - Són comprades pel col·leccionista i empresari R. Bosch i Caterineu.

1934 - R. Bosch les cedeix a la Generalitat a canvi d'un aval per problemes financers.

1950 - Part de la col·lecció passa al MNAC per donació de Julio Muñoz Ramonet, nou propietari de les empreses Bosch.

2003 - José Luís Várez Fisa, col·leccionista i mecenes, cedeix el fragment del mural del Lavatori al Museu del Prado on actualment està exposat.

2008 - El Govern d'Andorra intenta comprar a la família Bosch Garcia els fragments del Bes de Judes i la Flagel·lació per 3.800.000 € però les negociacions no arriben a tancar-se.

Rosetó de l'església de Sant Esteve